

„GEOVEDY PRE KAŽDÉHO“

Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta,
Katedra fyzickej geografie a geoekológie

a spoluriešiteľské organizácie:

Gymnázium, Ul. Ladislava Sáru 1, Bratislava

Gymnázium na Hubeného ulici, Hubeného 23, Bratislava

Gymnázium Matky Alexie, Jesenského 4/A, Bratislava

CESTOVNÝ RUCH SLOVENSKA – SÚČASNOŠŤ A PERSPEKTÍVY

Prof. RNDr. Pavol Korec, CSc.

2012

Definícia cestovného ruchu podľa WTO (World Tourism Organization):

„Cestovný ruch je činnosťou ľudí spočívajúcou v cestovaní a pobyte mimo miesta ich obvyklého pobytu po dobu kratšiu ako je jeden ucelený rok za účelom využitia voľného času, obchodu a za inými cieľmi, nie však za účelom vykonávania zárobkovej činnosti“.

Cestovný ruch teda zahŕňa:

- krátkodobá, resp. dlhodobá rekreácia,
- pobytové zájazdy,
- vysokohorská turistika,
- návštevy športových podujatí,
- návštevy kultúrnych podujatí,
- nákupná „turistika“,
- ...,
- návštevy rodinných príslušníkov a známych
- účasť na vedeckých konferenciách a kongresoch,
- cesty za vzdelaním a iné.

Geografia cestovného ruchu.

Predmetom štúdia geografie cestovného ruchu sú priestorové hľadiská vzťahov medzi cestovným ruchom a ostatnými zložkami krajinskej sféry, t.j. študuje cestovný ruch vo vzájomných vzťahoch s ostatnými zložkami prírodnej a sociálno-ekonomickej časti krajiny, ako súčasť krajiny a zároveň výrazne uplatňuje priestorový aspekt, hodnotí priestorovú diferenciaciu cestovného ruchu.

Cieľom výskumov geografie cestovného ruchu je predovšetkým stanovenie zákonitostí vývoja cestovného ruchu všeobecne i individuálne v rôznych častiach sveta.

Geografia cestovného ruchu.

Teoretická geografia cestovného ruchu: študuje všeobecne platné zákonitosti vzťahov a rozloženia oblastí, centier a hlavných smerov pohybov v cestovnom ruchu.

Regionálna (empirická) geografia cestovného ruchu: študuje rozmiestnenie oblastí, centier a hlavných smerov pohybov v cestovnom ruchu v konkrétnom území (štáte, regióne).

Aplikovaná geografia cestovného ruchu: využíva poznatky teoretickej a regionálnej geografie cestovného ruchu pri riešení konkrétnych úloh spoločenskej praxe.

Predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu.

Lokalizačné – prírodné (*povrch, podnebie, vodstvo, rastlinstvo, živočíšstvo ai.*)
– kultúrne (*kultúrne pamiatky, múzeá ai.*)

Selektívne – objektívne - politické (*legislatíva, politická stabilita, bezpečnosť ai.*)
- ekonomické (*zamestnanosť, príjmy, životná úroveň ai.*)
- demografické (*hustota zaľudnenia, veková štruktúra ai.*)
– subjektívne - sociologické (*sociálne a profesné skupiny ai.*)
- ostatné (*reklama, životné stratégie ai.*)

Realizačné – dopravné (*dopravno-geografická poloha, dostupnosť ai.*)
– materiálno-technické (*ubytovacie, stravovacie, zábavné ai.*)

Primárna ponuka cestovného ruchu.

Primárna ponuka – základný predpoklad rozvoja cestovného ruchu

Tri základné zložky primárnej ponuky:

- prírodný potenciál (pohoria, jaskyne, minerálne pramene, jazerá a umelé vodné nádrže, pralesy a iné)
- kultúrno-historický potenciál (hrady, zámky, ľudová architektúra, historické pamiatky, umelecké diela, mestské pamiatkové rezervácie a iné)
- organizované podujatia (folklórne slávnosti, hudobné festivaly, kultúrno-historické podujatia, výstavy, kongresy, športové podujatia a iné)

Ad 1) Prírodný potenciál

a) Pohoria

- hornatý stred a sever (Západné Karpaty – 70 % povrchu Slovenska)
- nížinatý juh a východ (Severné výbežky Panónskej panvy – 30 % povrchu)
- výrazná výšková členitosť (94 m n.m. – 2 655 m n.m.)
- pohoria: - Tatry (Gerlachovský štít 2655 m n.m., Lomnický štít 2634 m n.m.)
Nízke Tatry (Ďumbier 2043 m n.m., Chopok 2024 m n.m.), Malá Fatra, Veľká Fatra, Slovenské Rudohorie a iné,
- Štiavnické vrchy, Kremnické vrchy, Slánske vrchy, Vtáčnik, Vihorlat a iné
- kotliny: Liptovská, Popradská, Hornádska, Turčianska a iné

b) Kras

Exokras:

- tiesňavy (Prosiecka a Kvačianska v Chočských vrchoch, Zádielska tiesňava v Slovenskom krase, Suchá Belá v Slovenskom raji)
- planiny (Koniar, Silická - 150 km²)
- priepasti

Endokras: jaskyne

- na Slovensku je známych vyše 5 350 jaskýň
- až 44 jaskýň a priepastí sú národné prírodné pamiatky
 - 30 jaskýň voľne prístupných (najviac v Slovenskom krase, Nízkych Tatrách, Belianskych Tatrách, Strážovských vrchoch)
 - 12 sprístupnených jaskýň v prevádzke Správy slovenských jaskýň
 - 6 sprístupnených, ktoré prevádzkujú iné subjekty (Jaskyňa mŕtvych netopierov, Krásnohorská jaskyňa, Zlá diera, Bojnická hradná jaskyňa, Prepoštská jaskyňa, Malá Stanišovská jaskyňa)

c) Vodstvo

Slovensko má veľké zásoby podzemnej vody

- minerálne a termálne pramene – základ pre kúpeľníctvo
- gejzíry - *Herľany*, vyvierajúčky (*Sivá Brada*, *Dreveník*)
- vodné toky – význam najmä pre špeciálne druhy športov: vodáctvo a slalom na divokej vode (*Váh*, *Dunaj*, *Belá*, *Hron*, *Orava*), pltníctvo (*Dunajec*, *Váh*), splavovanie riek (*Dunaj*, *Hron*, *Morava*, *Malý Dunaj* a iné), rafting a iné, vodopády (*vo Vysokých Tatrách*, *Šútovský v Malej Fatre*, *Lúčanský v Chočských vrchoch* a iné), kaňony (*prielom Hornádu*, *Jánošíkove diery vo Vrátnej*)
- vodné plochy – pre CR (letná rekreácia) sú využívané najmä umelé vodné nádrže na riekach (*Oravská*, *Liptovská Mara*, *Domaša*, *Zemplínska Šírava*), štrkoviská (*Senecké jazerá*, *jazerá na Záhorí*, *jazerá v okolí Bratislavy* a iné), tajchy v okolí Banskej Štiavnice (*Počúvadlo*, *Richňava* a iné)
- prírodné jazerá ako estetická atraktivita – plesá v Tatrách (približne 100),

d) Rastlinstvo a živočíšstvo

- 40% územia Slovenska pokrývajú lesy, veľká rozmanitosť druhov flóry
- zachovalé prírodné ekosystémy – pôvodné lesy s charakterom pralesa na strednom a východnom Slovensku, 42 pôvodných lesov, 14 bez a 28 s malým vplyvom človeka (napr. Veporské vrchy (Dobročský prales, Klenovský vepor), Západné Beskydy (Pilsko), Kremnické vrchy (Badínsky prales), Muránska planina, Bukovské vrchy (Havešová, Rožok, Stučica), Vihorlat, Vtáčnik, Štiavnické vrchy (Sitno), Poľana)
- mimoriadne pestrá fauna (viac ako 40 tisíc druhov)
- rariťou zubor a kamzík; atraktívne rybárske a poľovné revíry
- mnohé rastliny a živočíchy sú chránené, viac ako tisíc chránených území, z toho 9 NP a 16 CHKO

Národné parky Slovenska

Názov národného parku	Rok vyhlásenia	Rozloha NP v km ²	Rozloha ochranného pásma
1. Tatranský národný park	1948	737,31	310,83
2. Pieninský národný park	1967	37,50	224,44
3. Národný park Nízke Tatry	1978	728,42	1101,62
4. Národný park Slovenský raj	1988	197,63	130,11
5. Národný park Malá Fatra	1988	226,30	232,62
6. Národný park Muránska planina	1997	203,18	216,98
7. Národný park Poloniny	1997	298,05	109,73
8. Národný park Slovenský kras	2002	346,11	117,42
9. Národný park Veľká Fatra	2002	403,71	261,33

Ad 2) Kultúrno-historický potenciál

- národné kultúrne pamiatky (67 NKP a 5 skupín objektov NKP – Východoslovenské drevené kostoly, Prvé slovenské patronátne gymnáziá, Stredoveké nástenné maľby v 35 sakrálnych objektoch, dielo Jána Szilassyho – 95 liturgických predmetov, Dielo Majstra Pavla z Levoče)
- 12 722 nehnuteľných pamiatkových objektov (109 hradov, 438 kaštieľov, 117 kúrií, 84 kláštorov, 1565 kostolov a iné) a 14 654 hnutelných pamiatkových objektov
- mestské pamiatkové rezervácie: 18 častí miest (Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Bardejov, Bratislava, Kežmarok, Košice, Kremnica, Levoča, Nitra, Podolíneec, Poprad – *Spišská Sobota*, Prešov, Spišské Podhradie – *Spišská Kapitula*, Svätý Jur, Štiavnické Bane, Trenčín, Trnava a Žilina)
- pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry (10)
- hrady a zámky: v minulosti asi 300 hradov, dnes 109 hradov ako kultúrne pamiatky
- strážne hrady na Považí: Strečno, Považský, Čachtický, Beckov, na južnom Slovensku: Filakovský, Levický, Krásna Hôrka,
- mestské hrady: Kežmarok, Kremnica, Banská Štiavnica, Banská Bystrica, Nitra,
- hraničné hrady: Devín, Bratislavský, Červený Kameň, Trenčiansky,
- zámky: Bojnický, Zvolenský,
- kaštiele: Betliar, Rusovce,

prevažná časť hradov zbúraná v 18.stor., iné spustli, významná súčasť historického dedičstva

- sakrálné stavby: Dóm sv. Martina v Bratislave, Kostol sv. Alžbety v Košiciach, národná Bazilika Sedembolestnej panny Márie v Šaštíne,
- kalvárie: Levoča, Banská Štiavnica

- múzeá: Slovenské národné múzeum, Múzeum moderného umenia Andyho Warhola Medzilaborce, Vojenské múzeum vo Svidníku, Múzeum hračiek v Modrom Kameni,
- múzeá a technické pamiatky v prírode (mlyny, bane)
- pamätníky (mohyla M.R.Štefánika v Brezovej pod Bradlom, Dukla, Slavín)
- galérie (Slovenská národná galéria, Danubiana)
- pamätné izby
- divadlá (Slovenské národné divadlo, Radošinske naivné divadlo, Divadlo Andreja Bagára v Nitre a iné

Kúpele Slovenskej republiky

- kúpeľné miesta - v Slovenskej republike sú známe všetky typy minerálnych vôd, okrem rádioaktívnych
- veľa prameňov termálna voda (termálny voda – pri prameni viac ako 25°C)
- nedostatočne využitý potenciál pre rozvoj kúpeľníctva
- na Slovensku je 22 kúpeľných miest so štatútom (MZ SR)
- lôžková kapacita v kúpeľných zariadeniach v SR je 11 600 lôžok, t.j. asi 2 lôžka/1000 obyv., v krajinách EÚ 10 lôžok/1000 obyv.
- na európskom trhu majú naše kúpele dve prednosti: kvalitné zdravotnícke služby a prijateľné ceny

Klasifikácia kúpeľných miest Slovenskej republiky z hľadiska vybavenosti, atraktivity a významu pre CR:

Kúpeľné centrá I. kategórie: medzinárodného významu [6]

Bardejovské kúpele, Dudince, Piešťany, Sliač, Trenčianske Teplice, Vysoké Tatry (Nový Smokovec, Horný Smokovec, Dolný Smokovec, Tatranská Polianka, Tatranská Kotlina, Tatranské Matliare, Štrbské Pleso)

Kúpele s prírodnými liečivými kúpeľmi celoštátneho významu [16]

Bojnice, Brusno, Číž, Korytnica, Kováčová, Kunerad, Liptovský Ján, Lučivná, Lúčky, Nimnica, Rajecké Teplice, Sklené Teplice, Smrdáky, Štós, Turčianske Teplice, Vyšné Ružbachy (Lubochňa, Štôla)

Pamiatky v „Zozname svetového prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO“

1. Vlkolínec, pamiatková rezervácia ľudovej architektúry (1993)
2. Bardejov, historické jadro mesta (2001)
3. Banská Štiavnica a technické pamiatky jej okolia
4. Spišský hrad a pamiatky jeho okolia
5. Jaskyne Slovenského krasu (3 jaskyne Slovenského krasu – Domica, Gombasecká jaskyňa a Jasovská jaskyňa, Ochtinská aragonitová jaskyňa, a Dobšinská ľadová jaskyňa a 9 ďalších lokalít Slovenského krasu – Krásnohorská jaskyňa, Skalístý potok/Kunia priepasť, Hrušovská jaskyňa, Snežná diera, Drienovská jaskyňa, Obrovská priepasť, Diviacia priepasť, Zvonivá jama a Stratenská jaskyňa/Psie diery)
6. Drevené kostolíky východného Slovenska (8 kostolíkov – 2 rímsko-katolícke,

- 3 evanjelické, 3 pravoslávne)
7. Levoča, historické jadro mesta

Ad 3) Organizované podujatia

- festivaly: folklórne slávnosti – Východná, Detva, Terchová, hudobné – Bratislavské hudobné slávnosti, Jazzové dni, Pohoda filmové – Filmový festival v Trenčianskych Tepliciach, Art Film, Hory a mesto, Ekotopfilm
- športové akcie: psie záprahy Donovaly, Košický maratón mieru, Biela stopa, atletické mítingy, tenisové zápasy Davis cupu a Fed cupu, medzištátne stretnutia vo futbale, hokeji a iných športoch, podujatia svetového, resp. európskeho pohára vo vodnom slalome, lyžovaní, biatlone
- veľtrhy a výstavy: Incheba, CONECO, Flóra, Agrokomplex, Autosalóny v Bratislave a Nitre,

Kategorizácia regiónov cestovného ruchu na Slovensku

I. kategória - regióny s medzinárodným významom [5]

(oblasti s najkvalitnejšími podmienkami a funkciami, prevažne so širokou časovou využiteľnosťou) *Bratislavský, Severopovažský, Liptovský, Horehronský, Tatranský*

II. kategória – regióny s národným (celoštátnym) významom [5]

dopĺňajú a rozširujú kapacity I. kategórie: *Strednopovažský, Turčiansky, Oravský, Košický, Šarišský*

III. kategória – regióny s nadregionálnym významom [7]

oblasti s podmienkami vhodnými na rekreáciu spravidla v obmedzenom rozsahu funkcií; pri väčších mestách a priemyselných aglomeráciách vhodne zabezpečujú krátkodobú, sčasti i dlhodobú rekreáciu: *Podunajský, Dolnopovažský, Nitriansky, Hornonitriansky, Gemerský, Pohronský, Spišský*

IV. kategória – regióny s prevažujúcim významom na regionálnej úrovni [4] *Záhorský, Ipeľský, Hornozemplínsky, Dolnozemplínsky*

Súčasný trendy vo vývoji turizmu a Slovensko:

- krátkodobé štvordňové dovolenky, resp. krátkodobé motivačné pobyty,
- aktívne formy: cykloturistika, adrenalínové športy (rafting, bunge jumping, jet boating, tandemový sky diving a iné),
- častejšie cestovanie ľudí v dôchodkovom veku (poznávacie pobyty kultúrno-historických pamiatok, kúpeľno-rekreačné pobyty),
- kongresová turistika a motivačná turistika,
- lyžovanie a letná turistika v kombinácii s ďalšími aktivitami
- ideálna kombinácia s pobytom v horách sa ukazujú termálne kúpaliská, „model 1 + 1 + xy“,
- predstava ideálnej dovolenky (7-14 dňovej) - kombinácia hôr a kúpania regiónoch a návštev hradov, múzeí, kultúrno-historických pamiatok a iné

Najnavštevovanejšie regióny cestovného ruchu zahraničnými návštevníkmi:

1. Bratislavský (1-dňové a krátkodobé pobyty; návšteva pamiatok, nákupná turistika, kongresová turistika)
2. Tatranský (dlhodobé pobyty; turistika a lyžovanie, aquaparky, kongresová turistika)
3. Liptovský (dlhodobé pobyty; široká ponuka aktivít – turistika, lyžovanie,

- aquaparky, návšteva pamiatok)
4. Severo-považský (krátkodobé pobyty; turistika a návšteva pamiatok)
 5. Oravský (strednodobé a dlhodobé pobyty; lyžovanie, turistika, návšteva pamiatok, aquapark)

- výdavky na cestovanie tvoria na Slovensku 3-5% výdavkov v závislosti na výške rodinných príjmov (v západnej Európe 13% výdavkov)

- ekonomika cestovného ruchu na Slovensku je v dnešnej dobe ovplyvňovaná aj faktom, že investičné náklady podnikateľov sa približujú svetovým reláciám, zatiaľ čo cenová úroveň služieb musí vo veľkej miere akceptovať kúpyschopnosť domáceho obyvateľstva, resp. kúpyschopnosť turistov zo susedných stredoeurópskych štátov.

- návrat investícií do turizmu sa z tohto dôvodu veľmi predlžuje. Zlepšenie tejto situácie závisí od toho, ako rýchlo sa bude ekonomická úroveň stredoeurópskych štátov a následne životná úroveň ich obyvateľov približovať štátom západnej Európy.

Literatúra:

BOROVSKÝ, J., SMOLKOVÁ, E., NIŇAJOVÁ, I. (2008). Cestovný ruch – trendy a perspektívy. Iura Edition, Bratislava, 275 s.

GUČÍK, M. (2007). Manažment regionálneho cestovného ruchu. Dali – BB, Banská Bystrica, 219 s.

KOPŠO, E. (1992). Geografia cestovného ruchu. SPN, Bratislava, 327 s.

MATLOVIČ, R. (2005). Geografia obyvateľstva Slovenska so zameraním na rómsku minoritu. Grafotlač, Prešov, 322 s.

PLESNÍK, P. (2008). Vymedzenie a ocenenie regiónov cestovného ruchu. EKONÓM, Bratislava, 87 s.